

Píše Eliška Martincová

(E*forum, 13. 05. 2020)

Monografie **Matouše Jalušky *Dvorná láska a vysoká hra*** s podtitulem ***Uvedení k trubadúřskému zpěvníku R***, vydaná v roce 2018 nakladatelstvím Filozofické fakulty UK, vychází z autorovy disertační práce. To je patrné již na množství sekundární literatury, ze které autor při psaní knihy čerpal. Především se však Jaluška zvoleným tématem zabývá velice komplexně a zároveň do hloubky. Osvětluje historické souvislosti, podrobně interpretuje některé z textů zpěvníku a zejména nabízí novou, vlastní perspektivu, když tzv. zpěvník R čte ve světle herních teorií.

Zde nastává první menší obtíž. Pokud se čtenář bude chtít podívat na zpěvník R, tj. pozdní trubadúřský rukopis sepsaný v okolí Toulouse na přelomu 13. a 14. století, takřka „in natura“, Jaluškova kniha mu to nabízí – hned v jejím úvodu je poskytnuta webová adresa, na níž lze nalézt jeho digitální kopii (pařížská Bibliothèque nationale de France). Zároveň jsou v knize všechny citované pasáže ze zpěvníku R opatřeny údajem o jejich umístění ve středověkém rukopise, takže si je čtenář může snadno vyhledat a přečíst, pochopitelně za předpokladu, že ovládá starou francouzštinu. Je však poněkud obtížné představit si takového poctivého (pro autora nejspíše cílového) čtenáře, který by si texty jeden po druhém opravdu v digitální kopii rukopisu dohledával. Ačkoliv na druhou stranu vizuální stránka rozebíraného díla, kterou pohled do rukopisu nabízí, je opravdu impresivní. Jaluška ovšem iluminace rukopisu buď zcela pomíjí, nebo s nimi pracuje jen okrajově, pouze když chce podpořit některé ze svých závěrů (například při diskusi se studií M. Galvezové ohledně toho, zda byly písně ve zpěvníku R seřazeny na základě náboženského kritéria – viz s. 92–93).

Svou knihu autor rozdělil do čtyř částí, ve kterých se snaží „pozornou četbou rukopisu R ukázat, že pro vznik tradice dvorné lásky, jak byla postupně formulována ve druhé polovině 13. století a na počátku století následujícího v souvislosti se zápisem trubadúřského materiálu, hrál kontext herních prvků dvorské kultury, fenomén hry obecně a tvůrčí práce s ním důležitou úlohu“ (s. 206). Vlastní interpretační přístup pak přirovnává k přístupu britského romanisty Simona Gauta: „postupuji vpřed pozorným čtením a podle potřeby sahám po konceptuálnějších nástrojích či rétorikách hry“ (s. 17).

První část knihy s názvem „Text, hra a nebezpečí“ zdůvodňuje výběr autorova metodologického přístupu k textům zpěvníku R a představuje teoretická východiska výše zmíněné „rétoriky her“. Při ohledávání herního fenoménu se Jaluška „drží kontur široce načrtnutých Johanem Huizingou podle pozdějších zpřesnění navržených zejména Jacquesem Henriotem a Eugenem Finkem“ (s. 9). Huizingův příspěvek

k herním teoriím (jenž vyšel v knižním eseji *Homo ludens*) je zásadní ve sféře vymezení herního prostoru, tzv. kouzelného kruhu, který je vyňatý ze světa a má pevně stanovené časové i prostorové ohraničení. Huizinga se také vyslovuje k předem daným pravidlům, jež je při hře nutné dodržovat, a upozorňuje, že každá hra má cíl v sobě samém. Henriot s tímto pojetím polemizoval, zdálo se mu příliš široké, a místo něj navrhl koncept mnohohlasého rozhovoru hry se světem a hráčem se sebou samým. Zajímal se o hru, která polidšťuje člověka, herní chování pak dle něj musí nutně obsahovat nadhled nad rámec hry samé. Třetí z výše zmíněných, německý fenomenolog Eugen Fink, považoval hru – spolu s láskou, smrtí, mocí a zemí (která nutí člověka k práci) – za základní existenciální fenomény, přičemž hra má v této řadě výlučné postavení díky své vlastnosti reflektovat, slovy Jalušky zrcadlit, fenomény ostatní. V závěru kapitoly autor skládá představené metodologické přístupy v poměrně ucelený obraz fenoménu hry jako vytváření hranice oddělující herní a neherní prostor nebo také sféru zemskou a nebeskou. K tomuto pojetí se Jaluška rád vrací a toto dělení rezonuje celou knihou až do její poslední věty.

Následující část knihy (*Hrůzy lásky*) se pokouší přiblížit pojem dvorné lásky připomenutím historie jeho vzniku i odkazováním na současné práce zabývající se tímto fenoménem. Paradoxně se tato část textu může pro nezasvěceného čtenáře stát kamenem úrazu, protože v plynulých přechodech mezi poukazy badatelů nově představených a odvoláváním se na badatele již představené v rámci pasáže o herních teoriích je poměrně obtížné se zorientovat (viz například s. 54). Další část knihy se zabývá jazykem, s nímž autoři zpěvníku R a trubadúři obecně nevyhnutelně pracovali. Je věnována dialogu dvou trubadúrů, kteří bývají obvykle kladeni na počátek celé tradice, hraběte z Poitiers a básníka Macabrana. Také tato pasáž může být pro nezasvěceného čtenáře poněkud složitá až matoucí. Domnívám se, že Jaluškovým záměrem bylo vykreslit kontext, ve kterém trubadúrský zpěvník R vznikl, prostředí, v němž se jeho autor pohyboval, popsat, jakými vlastnostmi se vyznačují texty v něm obsažené, apod. Hladký přechod k zasazení konkrétního zpěvníku R, kterým se Jaluška začíná zabývat v následující kapitole, do širších souvislostí, se tu však bohužel neděje.

Ve druhé polovině knihy se tedy autor v kapitolách *Život a tradice* a *Písň láně a písň přístavu* konečně dostává ke zpěvníku R, jehož úvodní část tvoří životopisy trubadúrů a následně obsahuje jejich texty. Zde Jaluška poukazuje na základní dějinný narativ pořadatele zpěvníku R i výše zmíněného trubadúra Macabrana, jímž jsou dějiny spásy, „běh času od Stvoření k Poslednímu soudu“ (s. 84). Jaluška zkoumá „interakci mezi textem, jeho jazykem a rukopisným médiem zejména proto, aby [...] umožnil rozehrát smysl v širším kontextu tkáně svazku“ (s. 87). Nutno přiznat, že to se mu daří znamenitě.

Závěrečné části knihy jsou informativního rázu, přehledně strukturované a plynule na sebe navazují. Čtenář je vždy uveden do badatelského kontextu, následně konfrontován s autorovou interpretací, jež je doložena mnoha odkazy na interpretovaný text, a zároveň má díky Jaluškovým komentářům možnost postupovat při svých úvahách nad jednotlivými texty stejnými cestami, což považuji za velmi

podnětné.

Dvorná láska a vysoká hra nabízí pozornému čtenáři mnoho informací a zároveň také četných autorových úvah o okcitánské poezii a dvorské kultuře. Bibliografické odkazy bohatě rozesteté po celé knize vybízejí k hlubšímu prostudování dané problematiky. Zůstává jen otázkou, zda na něj bude čtenář schopen po přečtení této monografie ještě najít dost sil.

Matouš Jaluška: *Dvorná hra a vysoká láska. Uvedení k trubadúrskému zpěvníku R.*
Praha: Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 2018, 242 s.

www.ipsl.cz